

Inhoud

Inleiding

Zevende brief

Nawoord

Waarom filosofen moeten zwijgen

Kleine bibliografie

Inleiding

Al zolang als mensen over het schrift beschikken, hebben zij langs die weg met elkaar berichten en gedachten uitgewisseld. Als we afzien van administratieve aantekeningen, die misschien de reden zijn geweest om het schrift in te voeren, is de brief het oudste literaire genre. Homerus, die in zijn archaïserende stijl van vertellen het bestaan van het schrift in de cultuur van zijn helden negeert, lijkt er in zijn verhaal over Bellerophon onwillekeurig toch niet buiten te kunnen melding te maken van ‘onheilspellende tekens’ waarmee het leven van de held die ze overbracht werd bedreigd. In zijn verhaal was de brief als boodschap onmisbaar en kon niet door een sprekende bode worden vervangen, omdat de communicatie tussen de twee machthebbers die over zijn lot beslisten, achter zijn rug om plaats moest vinden. Hij zelf mocht de onheilspellende boodschap niet begrijpen en kon alleen maar fantaseren over de inhoud daarvan.

De brief is niet alleen het oudste literaire genre, maar ook, als communicatie tussen machtige of beroemde tijdgenoten, het meest blootgesteld aan fantasie en dus aan vervalsing. Zo vinden we bij Diogenes Laërtius een brief waarin de Perzische koning Darius de filosoof Heraclitus uit Efese uitnodigt zijn gast te zijn aan het hof. Heraclitus zou daarop, kortaf als in zijn fragmenten en in overeenstemming met de hem toegeschreven korzeligheid, hebben geantwoord dat hij daaraan geen enkele behoefte had. Ook tussen andere tijdgenoten als Paulus en Seneca werd een briefwisseling verzonnen.

Onder de dertien brieven die op naam van Plato zijn overgeleverd, wordt de zevende algemeen beschouwd als authentiek. Voor de kennis van Plato's werk en de maatschappelijke betekenis die hij zelf toekende aan de manier waarop hij de wijsbegeerte beoefende, is dit geschrift zeker van groot belang. Plato brengt in deze brief namelijk verslag uit van de inspanningen die hij zich heeft getroost om invloed uit te oefenen op Dionysius II, tiran van Syracuse, vanaf het moment dat die ervan blijk gaf geïnteresseerd te zijn in de wijsbegeerte. Bemiddelaar daarbij was Dionysius' adviseur Dio, een vriend van Plato. Op zijn verzoek reisde Plato naar Sicilië, waar hij door Dionysius werd ontvangen. In deze brief vertelt hij na de dood van Dio aan diens vrienden over de idealen en illusies die hij en Dio bij die contacten koesterden en over de teleurstellingen die zij ondervonden.

Terloops, en zelfs iets meer dan terloops, geeft hij ook een uiteenzetting van de overwegingen die hem zelf bij zijn beschouwelijk leven leidden, en waarvoor de tiran, snel van begrip, maar ongeduldig van aard, geen oor bleek te hebben. De brief kan worden gelezen als een lof van de filosofie of als een inleiding in de filosofie van Plato zelf, geschreven vanuit de passie die hem van jongs af aan bezielde, en die in zijn omvangrijke hoofdwerk over de staat niet helemaal zonder scepsis wordt verbeeld in de gestalte van de filosoof-koning.

Voor de vertaling is gebruik gemaakt van de tekst van Burnet (*Platonis Opera. Tomus V*, Oxford 1906/1952)

Zevende brief

Plato groet de verwanten en vrienden van Dio
en wenst hun alle goeds.

Aanleiding

In een brief lieten jullie mij weten ervan overtuigd te zijn dat jullie manier van denken dezelfde moet zijn als die welke ook Dio had; en jullie drongen er dan ook bij mij op aan om, voorzover ik daartoe in de gelegenheid ben, daaraan in woord en daad mee te werken. [324] En als jullie inderdaad dezelfde manier van denken en dezelfde ambitie hebben als die man, zeg ik van mijn kant die medewerking toe. Maar als dat niet zo is, moet ik mij meer dan één keer bedenken.

Wat nu de manier van denken en de ambitie van die man behelsde, dat kan ik ondubbelzinnig zeggen, niet bij wijze van vermoeden, maar omdat ik daarvan op de hoogte ben. Want toen ik, ongeveer veertig jaar oud, in Syracuse aankwam, had Dio de leeftijd die Hipparinus¹ tegenwoordig heeft, en aan de mening die hij toen had, heeft hij altijd vastgehouden: hij was er namelijk van overtuigd dat de Syracusanen vrije mensen behoorden te zijn en in overeenstemming met de beste wetten hun samenleving moesten inrichten. Het was dan ook helemaal niet te verwonderen dat iemand van de goden ervoor zou zorgen dat ook Hipparinus daarmee zou instemmen en inzake de inrichting van de samenleving tot dezelfde opvatting zou komen als Dio.

Op welke manier nu die opvatting tot stand is gekomen, dat is voor jong en minder jong zeker de moeite waard om te horen; en ik wil proberen daarvan tegenover jullie vanaf het begin de geschiedenis te vertellen. Want de situatie van dit moment geeft daartoe een aanleiding.²

Plato's belangstelling voor politiek

Om met mijzelf te beginnen: toen ik destijds nog jong was, maakte ik hetzelfde door als veel anderen. Zodra ik zelfstandig was geworden, nam ik mijzelf voor, zou ik mij meteen gaan wijden aan het algemene belang van de samenleving. In die tijd deden zich in de geschiedenis van mijn stad bepaalde omstandigheden voor, die ik nader zal omschrijven. Omdat er namelijk door talrijke mensen vernietigende kritiek werd geoefend op het politieke bestel van die dagen, kwam

¹ Zoon en medestander van Dio.

² De moord op Dio.